

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

שם הקורס

הבטים פסיכואנליטיים ופילוסופיים של מוסר ורוע

פרופ' ענר גוברין | התוכנית לפרשנות ותרבות

מס הקורס | Course name in English

Psychoanalytic and Philosophical Perspectives on Morality and Evil

שיעור/סמינר ____ (שיעור, תרגיל, סמינר, סדנה, מעבדה וכד')

__2__

__תשע"ז__

__ב__

__

__

__govrina.biu@gmail.com__

__

סוג הקורס:

היקף נ"ז:

שנת לימודים:

סמסטר:

יום ושעה

שעת קבלה:

מייל מרצה:

קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

בחנית הסוגיות המרכזיות בפסיכולוגיה ובפילוסופיה של המוסר, תוך התמקדות בתרומה הייחודית של הפסיכואנליזה ותיאוריית ההתקשרות להבנת שיפוט מוסרי ותפיסת הרוע. הקורס מציג תיאוריה חדשה של מוסר הרואה בשיפוט מוסרי תהליך אינטואיטיבי, אוטומטי הנרכש בשנה הראשונה לחיים דרך ההתקשרות ביחסי אם-תינוק, ובוחן כיצד נבנית היכולת לזהות את מבני העומק של סיטואציות מוסריות כבר בשנת החיים הראשונה. בהמשך נדון בתפיסת הרוע כתפיסת כשל מוסרי חמור, המבוססת על פרוטוטיפיות: ארבעה מאפיינים סגוליים של תפיסת הרוע – אסימטריה קיצונית בין פוגע לקורבן, יחס נתפס של אדישות/הנאה מפגיעות, חוסר יכולת להבין את עולמו הנפשי של הפוגע, ופער בלתי ניתן לגישור בשיפוט לאחר המעשה. הקורס יציב את התיאוריה הפסיכולוגית-פרוטוטיפית הזאת על רקע הדיון הקלאסי בין יום (מוסר כרגש וחובה מוסרית) לבין קאנט (מוסר כרציונליות ואוטונומיה), ויבחן כיצד מסגרת ההתקשרות ותפיסת הרוע מאירים מחדש מושגים כמו "רוע רדיקלי" ו"הבנאליות של הרוע" אצל חנה ארנדט ופרשניה. יישומים אקטואליים יידונו דרך דוגמאות של אלימות פוליטית, פשעים נגד האנושות, שיח ציבורי על "רוע", והמתח בין הבנה פסיכולוגית לתביעה מוסרית ומשפטית.

מטרות / תוצרי למידה

1. הלומדים יתארו את התיאוריה החדשה של התפתחות מוסרית המבוססת על מודל ההתקשרות (The ABC of Moral Development) כולל מושג ה- $A \rightarrow C$ (agent $\rightarrow$ childlike victim) "עמוקה" אוניברסלית של סיטואציה מוסרית.
2. הלומדים יגדירו את ארבעת המאפיינים הפסיכולוגיים המרכזיים של תפיסת הרוע (אסימטריית כוח קיצונית, יחס הפוגע לפגיעות הקורבן, אי-הבנה אמפתית של תודעת הפוגע, והפער בשיפוט לאחר המעשה), ויבחינו בינם לבין שאר סוגי כשל מוסרי חמור.
3. הלומדים יכתבו ניתוח השוואתי קצר בין גישות פילוסופיות קלאסיות למוסר (בעיקר יום וקאנט) לבין המודל הפסיכואנליטי-התפתחותי של מוסר ורוע, ויראו כיצד מושגי רגש, אינטואיציה ושיפוט פרוטוטיפי מאתגרים או מעשירים את המסגרות הדיאונטולוגיות והרציונליסטיות.
4. הלומדים יתארו את המסגרת הפסיכולוגית להבנת "הבנאליות של הרוע" אצל חנה ארנדט, על רקע מנגנוני פרוטוטיפיזציה של רוע, ויסבירו מדוע מושגים אלה מעוררים התנגדות רגשית ואינטלקטואלית עזה בקהילה האינטלקטואלית.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו מקרים קונקרטיים (קליניים, היסטוריים או פוליטיים) של אלימות וכשל מוסרי חמור, באמצעות כלי הניתוח של מודל ההתקשרות המוסרי ותפיסת הרוע הפרוטוטיפית, ויזהו בהם את מבני ה- $A \rightarrow C$ ואות ארבעת המאפיינים של תפיסת הרוע.

2. הלומדים יעריכו באופן ביקורתי את תרומתה ואת מגבלותיה של פסיכולוגיה של מוסר המבוססת על התקשרות ותפיסה פרוטוטיפית של רוע, תוך העמדתה לדיאלוג עם תפיסות פילוסופיות נורמטיביות (יום, קאנט) ועם עמדות על "רוע" בשיח הציבורי והמשפטי.

ערכים (אופציונלי רק במידה ורלוונטי)

תכנון מהלך השיעורים (כולל למידה פעילה):

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/צפייה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	?פתיחה: מהו מוסר בין פסיכולוגיה של מוסר לפילוסופיה של מוסר; בין יום לקאנט	דיון פתיחה כיתתי ומיפוי מושגים מרכזיים על הלוח	קטעי מבוא נבחרים על יום וקאנט; סקירת פתיחה של מושגי יסוד במוסר	השתתפות בדיון ותרומה למיפוי המושגים
2	המהפכה החדשה בפסיכולוגיה של המוסר: אינטואיציה רגש ואוטומטיות	דיון מונחה על דוגמאות של שיפוט מוסריים אינטואיטיביים	קטעי רקע על פסיכולוגיה חדשה של מוסר; מבוא למחלוקת בין רגש לרציונליות	השתתפות בדיון והצגת דוגמאות בכיתה
3	של ABC-ה ההתפתחות המוסרית: יסודות המודל ההתפתחותי	דיון מונחה סביב מושגי היסוד של המאמר	Govrin, The ABC of Moral Development – מבוא וחלקים ראשונים	השתתפות בדיון ותרומה להבהרת המושגים המרכזיים
4	התקשרות, ייצוגים מוקדמים והיווצרות שיפוט מוסרי בשנת החיים הראשונה	ניתוח משותף של סיטואציות בסיסיות של תלות, פגיעות וטיפול	Govrin, The ABC of Moral Development – החלקים על יחסי מטפל-תינוק והלמידה הפרוצדורלית	השתתפות בדיון ותרומה לניתוח הדוגמאות
5	הדיאדה המוסרית: Agent, Victim, Observer והמבנה A→C	מיפוי קבוצתי קצר של מבנים דיאדיים בסיטואציות מוסריות שונות	Govrin, The ABC of Moral Development – Gray החלקים על ועל המבנה הדיאדי של שיפוט מוסרי	השתתפות בדיון ותרומה למיפוי המבנים הדיאדיים
6	בין יום, קאנט והפסיכואנליזה: רגש חובה, תלות ואחריות	דיון השוואתי מונחה בין תפיסות מוסר פילוסופיות ופסיכולוגיות	קטעים נבחרים מיום ומקאנט; חזרה על מושגי היסוד מן Govrin המאמר של	השתתפות בדיון ההשוואתי
7	מהו רוע? בעיית ההגדרה בפילוסופיה ובפסיכולוגיה	דיון כיתתי על ההבחנה בין כשל מוסרי חמור לבין רוע	Govrin, The Cognition of Severe Moral Failure – מבוא והדיון בבעיית ההגדרה	השתתפות בדיון ותרומה להבחנות המושגיות
8	הרוע כפרוטוטיפ: ארבעת המאפיינים של תפיסת הרוע	עבודה בקבוצות קטנות על זיהוי ארבעת המאפיינים במקרים נבחרים	Govrin, The Cognition of Severe Moral Failure – החלקים על ארבעת המאפיינים של הרוע	השתתפות בדיון הקבוצתי והצגת ממצאים במליאה
9	אסימטריה, פגיעות ואדישות לסבל: התנאים הפסיכולוגיים של תפיסת הרוע	דיון מונחה בניתוח מקרי מבחן היסטוריים או עכשוויים	Govrin, The Cognition of Severe Moral Failure – החלקים	השתתפות בדיון ותרומה ליישום המודל

	על אסימטריה פגיעות ועמדת הפוגע כלפי הקורבן			
10	אי-הבנת עולמו של הפוגע: אמפתיה סימולציה ותודעת האחר	דיון כיתתי על גבולות ההבנה של מבצעי רוע	Govrin, The Cognition of Severe Moral Failure – החלקים על חוסר היכולת להבין את נקודת המבט של הפוגע	השתתפות בדיון ותרומה לדיון התיאורטי
11	חנה ארנדט והבנאליות של הרוע למה אייכמן בירושלים זעזע קוראים?	דיון מונחה בטקסט של ארנדט ובתגובות שערור	Govrin, Why did Hannah Arendt's Eichmann in Jerusalem shock readers? – החלקים התיאורטיים וההצגה של ארבעת המאפיינים	השתתפות בדיון ותרומה לניתוח עמדות שונות
12	ארנדט מול הפרוטוטיפ של הרוע: אתגר לקטגוריות מוסריות יציבות	דיון קבוצתי קצר סביב ביקורות על ארנדט וניתוח במונחי המאמר	Govrin, Why did Hannah Arendt's Eichmann in Jerusalem shock readers? – החלקים על תגובות המבקרים ועל הקושי הפסיכולוגי	השתתפות בדיון ותרומה למיפוי הקשיים המושגיים
13	יישומים פוליטיים וחברתיים עכשוויים של מושגי מוסר ורוע	דיון מסכם סביב מקרי בוחן עכשוויים והחלת מושגי הקורס	חזרה על מאמרי הקורס; חומרים אקטואליים קצרים לפי בחירת המרצה	השתתפות בדיון ויישום מושגי הקורס
14	שיעור סיכום אינטגרציה בין פילוסופיה פסיכואנליזה ופסיכולוגיה של המוסר והרוע; רפרטים של תלמידים	רפרטים של תלמידים ודיון מסכם במליאה	חזרה כוללת על חומרי הקורס	השתתפות בדיון המסכם ובהצגת הרפרטים

(בקורס שנתי, יש להוסיף את המפגשים הנוספים)
 *ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
50% מהציון הסופי	רפרט בעלפה
50% מהציון הסופי	עבודה בכתב

דרישות הקורס

____ נוכחות בשיעורים, הכנת רפרט בעלפה, עבודה בכתב.

דרישות קדם אין

שם הקורס	מס' הקורס

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

1. Arendt, H. (1951). *The origins of totalitarianism*. Harcourt, Brace. [file:83]
2. Arendt, H. (1977). *Eichmann in Jerusalem: A report on the banality of evil*. Penguin. [file:83]
3. Arendt, H. (2003). *Responsibility and judgment* (J. Kohn, Ed.). Schocken Books. [file:83]
4. Bollas, C. (1995). *Cracking up: The work of unconscious experience*. Hill and Wang. [file:83]
5. Browning, C. R. (1992). *Ordinary men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland*. HarperCollins. [file:83]
6. Butler, J. (2004). *Precarious life: The powers of mourning and violence*. Verso. [file:83]
7. Govrin, A. (2014). The ABC of moral development: An attachment approach to moral judgment. *Frontiers in Psychology*, 5, Article 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00006> [file:81]
8. Govrin, A. (2018). The cognition of severe moral failure: A novel approach to the perception of evil. *Frontiers in Psychology*, 9, Article 557. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00557> [file:82]
9. Govrin, A. (2019). *Ethics and attachment: How we make moral judgments*. Routledge. [file:83]

10. Govrin, A. (2026). Why did Hannah Arendt's *Eichmann in Jerusalem* shock readers? A psychological analysis of moral perception. *Holocaust Studies*. [file:83]
11. Gromet, D. M., Goodwin, G. P., & Goodman, R. A. (2016). Pleasure from another's pain: The influence of a target's hedonic states on attributions of immorality and evil. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(8), 1077–1091. [file:83]
12. Schein, C., & Gray, K. (2014). The prototype model of blame: Freeing moral cognition from linearity and little boxes. *Psychological Inquiry*, 25(2), 236–240. [file:83]
13. Zahavi, D. (2010). Empathy, embodiment and interpersonal understanding: From Lipps to Schutz. *Inquiry*, 53(3), 285–306. [file:83]